

ŞÜPHELİ – DEĞERSİZ -VAZGEÇİLEN ALACAKLAR

Osman MURŞIT ÖZBEK

Yeminli Mali Müşavir, Ortak

ECOVIS DEĞER BAĞIMSIZ DENETİM VE YMM A.Ş.

21.12.2017

- Şüpheli Alacaklar (VUK md.323)
- Değersiz Alacaklar (md.322)
- Vazgeçilen Alacaklar (md.324)

Şüpheli alacaklar:

Madde 323 –

Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

- 1. Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;**
- 2. Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar;**

Şüpheli alacak sayılır.

Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilir.

Genel Koşullar

- Alacak **ticari** ve **zirai** kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmalıdır.
- **Bilanço** usulüne göre defter tutulmalıdır. (Danıştay kararları D.4.D., K.1974/750, K.1974/1473)
- Alacak **teminatsız** olmalıdır.
- Alacağın **tahsili şüpheli** hale gelmelidir.
 - Alacağın dava ve icra safhasında bulunması
 - Takip **dilekçesinin** verilmiş ve İcra Dairesinden **sayı ve numara** alınması karşılık ayrılması için yeterlidir. (Özelge 06.06.2017 Antalya V.D.Bşk.)
 - (İcrai takip başlatılmasına rağmen hiç **takip talebinde** bulunulmaması halinde ŞAK ayrılamaz. Dnş.4.D., K.1971/2937)
 - Protesto veya yazı ile istenmeye rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olmalıdır.

Belgelendirme

- Dava açılması ve icra safhasına geldiğinin mahkeme ilamı ve diğ**er belgelerle ispatlanması** gerekir.(Dnş.3.D., K.1996/1100)
- Takibin **ciddi** olarak yapılması gerekir.
- Takipten kaldırılacak alacaklar ile borçlusu tarafından itiraz edilmesi üzerine alacak davası açılmamak suretiyle takipten düşen alacaklar karşılık hesabında tutulmayarak kar zarar hesabına alacak kaydı gerekir.(Dnş.3.D., K.1985/2693)

- **Tahakkuk ilkesi**
- **Hatır senetleri için ŞAK ayrılamaz.**
- **Karşılığında bir gelir veya menfaat sağlanmayan kefalet nedeniyle şüpheli hale gelen alacak için karşılık ayrılamaz.(Dnş.3.D., K.1991/2744).**
- **Verilen avanslar**

Tasarruf deęeri

Madde 264 – Tasarruf deęeri, bir iktisadi kıymetin deęerleme gününde sahibi için arz ettiği gerçek deęerdir.

- Tanıma göre Şüpheli alacağın tasarruf değerini alacaklı tayin eder.
- Uygulamada tasarruf değeri eŐittir «sıfır» gibi algılanmakta ve Şüpheli alacaklar için % 100 oranında karşılık ayrılmaktadır.
- Şüpheli alacağın bir kısmı için de karşılık ayrılabilir.

Tanımı

- Dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar
- Alacağın, tahmini **dava maliyetinin altında olması** (*yargı harcı, avukatlık ücreti, posta masrafı ile noter ücretleri toplamı dikkate alınarak tahmini bir dava maliyeti bulunur ve bu tutar alacak ile kıyaslanır.*)
- Tahmini dava maliyetinin alacaktan daha büyük olması halinde alacak «küçük alacak» olarak kabul edilebilir. (GİB Özelgeleri)

Yöntem

- **Yazı ile birden fazla** istenmesi (Taahhütlü posta)
- Noterden **protesto** (TTK md. 714-715-716)
- Borçlunun noter vasıtası ile protesto edilmesi veya borcun bir yazı ile **bir defadan fazla** istenmesi ve protestonun yada **yazının muhatabına ulaşmış** olması gerekmektedir. (İVDB'nin 03.10.2013 tarihli Özelgesi) Ayrıca özelgede;
 - Farklı günlerde birden fazla ulaşma,
 - Tebligatın borçluya yada hukuken teslim alabileceklere yapılması,
 - Kime ve hangi tarihte tebliğ edildiğini tevsik eden evrakların zamanaşımı müddetince saklanması,
 - VUK 323. madde uygulamasına mahsus olması,
 - Yazının Özel kargo şirketi vasıtası ile gönderilmesinin posta mevzuatına aykırılık teşkil etmemesi.

Teminat Sayılanlar (6183 s. Kanun Md. 10 ve 11)

- Para,
- Banka Teminat Mektubu,
- Hazine Tahvil ve Bonoları,
- Esham ve Tahvilat,
- Menkul Haczi,
- Gayrimenkul İpotekleri,
- Şahsi Kefalet,

Şahsi Kefalet

Teminat değildir

- Şahsi kefalet **teminat sayılamaz**. (Dnş.4.D., K.2004/355).
- Ayrıca bu görüş Literatürde bir kısım yazarlarca da savunulmaktadır.

Teminattır

- Şahsi Kefalet **teminat sayılır**. (HUK Dnş.Kur. Kararı 09.03.1955 /67)
- Şahsi Kefalet **teminat sayılır**. (Antalya VDB Özelgesi **06.06.2017**)
- Kefil de takip edilmeden ŞAK ayrılamaz.
- Kefil takibi semeresiz kalırsa şüpheli alacak karşılığı ayrılabilir.
(Diğer bir görüş) Değersiz alacak için geçerli olabilir.

Kamu kurumlarından alacaklar

Ayrılır

- (Kamu Kurumlarından olan) Yıllara sari inşaat işleriyle ilgili alacaklara karşılık ayrılabilir.(HUK DKK 28.05.1962, yayın sıra no.116).
- Danıştay 3.Dairesi tarafından verilen 07.05.1997 tarihli karardaki görüşte 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda yer alan hükümlerin, borçlunun **kamu kurum ve kuruluşlarından olan alacakları için karşılık ayrılmasını önlemeyeceği** şeklindedir.

Ayrılamaz

- **KİT'lerden** olan alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayrılamaz.
(Ankara VDB Özelgesi 21.02.2012)
- **Kamu idare ve müesseselerinden (belediyeler)** kaynaklanan bir alacağın zamanında tahsil edilememesi durumunda tahsilinin imkansız hale geldiği düşünülerek yada tahsili mümkün olamayacağı kanaati ile dönemsellik ilkesi gereği söz konusu alacaklar için **karşılık ayrılmaz.**
(İVDB Özelgesi 06.06.2013)

▪ Menkul rehni

▪ Teminat sayılmaktadır. (Dnş. VDDGKK, K.2002/35)

(Antalya VDB Özelge, 06.06.2017)*

Ayrıca bu özelge de karşılık ayrılmış bulunan şüpheli alacak için teminat elde edilirse teminata isabet eden şüpheli alacak karşılığının gelir hesaplarına intikal ettirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

▪ Teminat sayılmamaktadır.

(Dnş.3.D., K.1984/1471)

Haciz

Teminattır

- Haciz yoluyla teminat altına alınan alacaklar için karşılık ayrılamaz. (Dn. 4. D. K.1984/204)
- Borçluların mallarına icra daireleri aracılığıyla uygulattığı hacizler VUK 323. md. kapsamında teminat kabul edileceğinden alacakların hacze konu edilmiş kısmı için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün değildir. (Kayseri VDB. **Özelgesi** 19.06.2012)

Teminat Değildir

- Borçlunun mal varlığına ihtiyati veya normal haciz konulması alacağı teminatlı kılmaz. Alacak için karşılık ayrılmasını engellemez. (DN.3. D. K.1990/1491)

KARŞILIK AYRILABİLİR GÖRÜŞÜ

- İleride teslim alınacak bir hizmet için sipariş avansı niteliğindeki ödemelerin **ticari faaliyetin devamı için** yapılması ve bu tür ödemelerin VUK'nun **323. md. şartlarına haiz olması** halinde, bu ödemelerin tahsil edilemediği durumlarda karşılık ayrılması mümkün bulunmaktadır. (İVDB Özelgesi, 06.04.2015, 627)
- Alacağın iş ve işletme ile ilgili olması ve faaliyetin normal icaplar dahilinde oluşması halinde, daha önce hasılat kaydedilmemiş olsa bile karşılık ayrılabilir. (Dnş.4.D., K.1992/5015)
- Daha önce hasılat kaydetme gibi bir koşulun yasada bulunmaması nedeniyle gayrimenkul satış vaadi ve inşaat sözleşmesinin feshi üzerine ödenen tutarların geri ödenmemesi halinde, icra takibine girişilmesi halinde karşılık ayrılabilir.(Dnş.4.D., K.2004/1580)

KARŞILIK AYRILAMAZ GÖRÜŞÜ

- Şüpheli hale gelen alacak için **ancak hasılat olarak kaydedilmesi** durumunda karşılık ayrılabilir.(Dnş.4.D., K2005/503).

Faktoring Şirketi Örnek Karar

-Faktoring sözleşmelerinin rücu edilebilir nitelikte olması halinde tahsili gerçekleşmeyen alacaklar için müşteriye rücu etme hakkı saklı olmakla beraber eğer şirket, alacağını müşteriden de tahsil edemez ise risk üstünde kalmaktadır. Dolayısıyla, davacı şirketin faaliyet alanıyla ilgili olup, gerek asıl borçludan gerekse müşterisinden tahsil edemeyip icra takibine başladığı faktoring alacaklarının ticari kurallara uygun olarak ve 213 sayılı VUK'nun 323.maddesinde belirtildiği şekliyle ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesiyle ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Bu durumda, ticari faaliyetin bir unsuru olan ve takip edilen alacaklara ilişkin Kanunda öngörülen şüpheli alacak karşılığı ayırma koşulları olayda gerçekleşmiş olup, söz konusu alacakların **hasılat olarak kayıtlara intikal ettirilmediği gerekçesiyle** karşılık ayrılamayacağı ileri sürülerek yapılan tarhiyatta **yasaya uygunluk bulunmamaktadır.** (Dnş.4.D. E.2012/9253 Karar No: **2016/606**)

- **GÖRÜŞ:** Alacağın şüpheli hale geldiği dönemde karşılık ayrılmalıdır.
- **Gerekçeleri**
 - VUK'nda amortisman müessesesi arasında düzenlenen ŞAK'ının ilgili dönemde ayrılması gerekir.
 - ŞAK ayrılması ihtiyaridir.
 - Mükelleflerin en fazla kar sağladıkları yılda ŞAK ayırması kanununun amacına aykırıdır.(Dnş. VDDGKK, 2006/291)
 - Mükellefin izleyen yılda karşılık ayırması, VUK md.174 dönemsellik ilkesine aykırıdır.(Dnş.VDDGKK, K.1999/102; Dnş.3.D., K.1997/2930).

Aksi yöndeki yargı kararları

- ...düzenlemede alacağın **şüpheli hale geldiği tarihte karşılık ayrılmasını zorunlu kılan bir hükme yer verilmemiştir**. Dönemin değişmesi ile alacağın şüpheli olma niteliğini kaybettiğinin kabulü öngörülme, bu nedenle de kanunla tanınan bir hakkın bertaraf edilmesi anlamına gelecektir. (Dnş.4.D., K.2014/805).
- Kanunda şüpheli alacak karşılığının gider olarak yazılmasında **dönem kısıtlaması öngörülmediğinden** alacağın şüpheli hale geldiği dönemde karşılık ayrılmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır. (Dnş.4.D., K.2012/2056).

Diğer 1

- İflas masasına bildirilen ancak iflas masası tarafından henüz kabul yada ret kararı verilmeyen alacaklar için **iflas masasına kaydedilinceye kadar** şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün değildir.(BMVDB 11.04.2014 tarihli özelge)
- **İflas erteleme kararı verilen şirketten** tahsil edilemeyen ve kanuni takibe de imkanı olmayan alacaklar için mahkemece iflasın ertelenmesine ilişkin **kararın verildiği hesap döneminde** şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkündür.(Ankara VDB 17.02.2016 tarihli özelge)
- Ödeme tarihi iflasın ertelenmesine ilişkin kararın verildiği tarihten sonra olan ve iflası ertelenen şirketten tahsil edilemeyen alacaklar için **ilgili hesap döneminde** karşılık ayrılabilir. (Ankara VDB 17.02.2016 tarihli özelge)

- Aciz vesikasına bağlanan alacaklar için Şüpheli alacak karşılığı ayrılabilir.(Dnş.3.D., K.1996/1775).
- Çalınan veya personelin zimmetine geçirdiği paralar için karşılık ayrılamaz.
- Adi ortaklıklardan olan alacaklarda ayrıca ortaklarında takibi gerekir.
- Grup ve holding şirketlerde karşılık ayrılması mümkündür. Dnş. 4.D. K.1992/5015- 25.11.1992 Tarihli Karar / Ancak Gelir İdaresi bu konuda aksi görüştedir.
- Döviz cinsinden alacaklarda şüpheli alacak karşılığına kur farkı dahil edilir. (BMVDB 24.02.2016 tarihli özelge)

Diğer 3

- **Yurt dışından olan alacaklara** şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi için ilgili **firmanın mukim olduğu ülkenin** mahkemelerinde dava açılması veya icra takibinde bulunulması gerekir. (BMVDB 24.02.2016 tarihli özelge)
- Bu konuda Danıştay 4. Dairesinin **para borçlarında** (aksine sözleşme olmaması halinde) Borçlar Kanunu 73. maddesi ve İcra İflas K. 50. maddesi gereği alacaklının ikametgahının bulunduğu yer icra dairesinin takibe yetkili olduğu bu nedenle yurt içinde açılan icra takibine istinaden **ŞAK** ayrılabilceği kararı bulunmaktadır. (Dnş.4.D. K.2010/3271 T. 27.05.2010)
- **Yurtdışı firmanın konkordato** talebinin anlaşma ile sonuçlanmasına bağlı olarak, varsa söz konusu anlaşma kapsamında vazgeçilen alacak kısmı **değersiz alacak** olarak kabul edilerek ilgili ülke mevzuatına göre yetkili resmi makamlarca konkordato anlaşmasının onaylanarak kesinleşmesini müteakiben, alacağın değersiz alacak haline geldiği (anlaşmanın kesinleştiği) yıl hesaplarına zarar olarak yazılması mümkündür. Anlaşmanın VUK kapsamında öngörülen süreler boyunca saklanması gerekmektedir. Alacağın değersiz hale geldiği yıl zarar yazılması gerekmekte olup ilgili yıl zarar yazılmayan alacağın sonraki yıllarda dikkate alınması mümkün değildir. (İVDB 11.05.2017 tarihli özelge)

Diğer 4

- Olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe **konulan KHK'lar ile kapatılan veya el konulan şirketlerden alacaklara** ilişkin olarak dava veya icra takibi 670 ve 675 sayılı KHK hükümleri uyarınca mümkün bulunmadığından ve söz konusu alacaklar için ilgili KHK ile belirlenen usuller dairesinde hak sahiplerine ilgili idarelere başvurularını yaparak alacaklarını takip etmek imkânı getirilmiş olduğundan, bu alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayrılması imkân dahilinde bulunmamaktadır.
- Diğer taraftan, söz konusu alacaklar için yukarıda belirtilen usuller dairesinde yapılacak **takip sonuçlanmadan** bu alacakların **değersiz alacak** vasfını kazandığından bahslenemeyeceği tabiidir. (İVDB 22.03.2017 tarihli özelge)

Değersiz alacaklar:

Madde 322 – Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkan kalmıyan alacaklar, değersiz alacaktır.

Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren değersiz alacakları, gider kaydedilmek suretiyle yok edilirler.

Değersiz Alacaklar Koşulları

- Alacak ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmalıdır.

Değersiz Alacaklarla ilgili diğer bir husus ise **hatır senetleri** değersiz alacak olarak gider kaydedilemez. (HUK Danışma Komisyonu 22.6.1960 yayın sıra no 102)

- **Bilanço veya işletme usulüne** göre defter tutulmalıdır.
- Alacağın tahsilinin imkansız olduğu ispatlanmalıdır.
 - **Kazai bir hükme** veya
 - **Kanaat verici bir belgeye** göre

- Konkordato ilan edildiği durumda, alacaklının borçluyu ibra ettiği tutarlar. Konkordato anlaşması *
- Borçlunun ölümü halinde terekenin borçları karşılayamaması ve mirasçılarının da mirası reddetmeleri.
- Noterde yapılan sulh anlaşması ile borcun ortadan kalktığıнын tevsiki. (VUK geç.md.24, VUK GT 284). (Alacaklının tek taraflı irade beyanı ile alınmasından vaz geçilen alacaklar hariç) *
- Alacaktan vazgeçildiğine dair mahkeme huzurunda düzenlenen belge ve tutanaklar *

Kanaat Verici Belge Örnekleri-2

- Borçlunun dolandırıcılıktan hüküm giydiğini ve borcunu ödeyecek mal varlığının bulunmadığını resmen kanıtlayan belgeler, *
- Borçlunun adresinin saptanamaması nedeniyle icra takibat dosyasının kaldırıldığını ve yasal süresi içinde yenileme talebinde bulunulmadığını gösteren icra memurluğu yazısı,*
- Borçlunun alacaklı tarafından açılan davayı kazandığına dair mahkeme kararı*
- Borçlu hakkında verilen gaiplik kararı. * (İzmir VDB 12.05.2016 tarihli özelge)
- Aciz vesikasına bağlanan alacaklar değersiz alacak değildir.(Aksine Danıştay kararı da var.)
- Ticaret mahkemesince borçlu hakkında verilmiş ve ilgili masa tarafından tasfiyeye tabi tutulmuş bulunan iflas kararına ilişkin belgeler.

Vazgeçilen alacaklar:

Madde 324 – Konkordato veya sulh yolu ile alınmasından vazgeçilen alacaklar, borçlunun defterlerinde özel bir karşılık hesabına alınır. Bu hesabın muhteviyatı alacaktan vazgeçildiği yılın sonundan başlayıp üç yıl içinde zararla itfa edilmediği takdirde kar hesabına nakl olunur.

Teşekkür ederiz....

Osman Murşit ÖZBEK

